

Štúrova slovná zásoba

(Slová, ktoré môžu byť dnešnému čitateľovi nezrozumiteľné alebo medzičasom zmenili význam)

B

bádač – bádateľ, vedec
bezumec – nerozumný človek, bez rozumu
bezškodne – neškodne, bez ujmy
bezuzdník – nespútaný, neviazaný človek
bezuzdnosť – neviazanosť, nespútanosť,
nemiernosť
bludný – pomýlený, falošný
budovisko – dom, budova
budovníctvo – stavitelstvo, architektúra
bytnosť – bytie, jestvovanie
bývalisko – obydlie, sídlo, bývanie

Č

časný – raný, včasný, skorý
čeladník – panský hospodársky sluha,
paholok, ale i mladý muž; miestnosť
pre čelad'
čeladný – súvisiaci s hospodárstvom, so
služobníctvom
čeladný otec – hlava rodiny
čelad' – služobníctvo; mládež

D

daromník – lenivec, leňoch
daromný – zbytočný, bezvýsledný, márný,
neporiadny, lenivý, darebný
deje – dejiny, história
dever – pre ženu mužov brat, švagor
dobrá vôľa – ochota
dobremajetnosť – materiálny dostatok
dobrobyt – blahobyť, bohatstvo, hojnosť
dobrodzenie – výdobytok
dobrodružnosť – družnosť
dobrostanie – ak sa niekomu stane dobre
domár – domased
domárstvo, domkárstvo – zápečníctvo
dopustiť – dovoliť
dosť na tom – skrátka, jednoducho
dôchodok – príjem, výnos, zisk
dômysel – dôvtip, vynachádzavosť,
schopnosť pohotovo a bystro uvažovať
drepenieť – meravieť, trpnuť, kostnatieť,
zotrvať na starom,
drobty – omrvinky
dúži – silný, mocný, statný

H

havranky – olovrant
hnusota – hnus, oškľivosť
hodnosť – hodnota, cena, dôstojnosť
horedržanosť – povýšenosť, stavovské
sebavedomie
horkýže – kdeže, sotva, ešteže čo
horšiť sa – pohoršovať sa
hotovizeň – hotovosť

I

istina – peňažný základ, kapitál, hotové
peniaze
istiť – tvrdiť niečo ako isté, nepochybné, s
istotou, ubezpečovať

J

jednakosť – rovnakosť, rovnosť
jednorečný, jednorečový – jednojazyčný
jutro – stará plošná miera, v uhorsku 1 jutro
= 4316 m²

CH

chúlostivosť – nesmelosť, bojzlivosť
chybiť – urobiť chybu, pomýliť sa; minúť,
netrafiť

K

kadenáhle – sotva, len čo, akonáhle
korisťo-bažný – korisťnícky
krátkoumnosť – nerozum, nedomyslenosť,
nedováženosť

L

ledajaký – obyčajný, bezvýznamný, banálny,
nehodný dôvery alebo úcty
lučba – chémia

Ľ

ľahkovážnosť – sklon konať neuvážene,
nerozvážnosť, bezstarostnosť,
podceňovanie
ľahkovážny – bezvýznamný, málo dôležitý,
málo závažný

Štúrova slovná zásoba

(Slová, ktoré môžu byť dnešnému čitateľovi nezrozumiteľné alebo medzičasom zmenili význam)

M

majetnosť – majetok, vlastníctvo
málováženie – neúcta
mizerák – chudák, úbožiak
mohovitost' – majetnosť
mohovitý – majetný, zámožný

N

nadužiť, nadužívať – príliš využiť, zneužiť,
zneužívať
náklonný – náchylný
námer, námera – zámer, cieľ
napospol – vo všeobecnosti, vôbec, vcelku
napružiť (sa) – napnúť, vzpriamiť sa,
vzopnúť sa, vzchopiť sa
nárada – návrh
narádzať – radiť, navrhovať
národnosť – národná identita
náslov – titul, nadpis
nazdávaný – zdanlivý
necnota, necnosť – nerest', záporná mravná
vlastnosť
nehrubo – málo, povrchné
neodchodný – rovnaký
neodvislosť – nezávislosť
nepodujímavosť – pasivita, nečinnosť
nepodvratný – ktorý sa nedá vyvrátiť, istý,
pevný
nepostačný – nedostatočný
neprelomný – nezlomný
nepříležitost' – nenáležitost', nevhodnosť
neriad – neporiadok
nerozhodný – nepodstatný, bezvýznamný
neústavný – neprestajný, neustávajúci
nevážnosť – neúcta
nevládny – slabý, bezvládny, bezmocný
nevoľa – nesloboda, otroctvo
nevyvratný – čo sa nedá vyvrátiť, poprieť,
nepopierateľný, nevyvrátiteľný
neznámosť – nevedomosť
neznosný – čo sa nedá zničiť, neznesiteľný
nezriadenosť – neusporiadanosť

O

obec – niekedy aj v zmysle štát
obecať – darovať, venovať, obetovať,
predurčiť, zasvätiť
obecnomyseľnosť – spoločenské povedomie
oblesknúť – osvetliť, ožiariť
obleskovať (sa) – odrážať sa, odzrkadľovať
sa; blýskať sa
oboznať – oboznámiť sa
oboznávať – oboznamovať sa
obraziť – uraziť
odbudok – úbytok
oddať sa čomu – venovať sa čomu
odhodenec – vydedenec, vyvrhel'
odhodený (od sveta i od seba) – odvrátený,
vyvrhnutý, vydedený
odhodiť sa – odvrátiť sa
odchodný – odlišný, rozdielny
odpor – protiklad
odporlivosť – vzdorovitost', buričstvo,
vzbura, rebelantstvo
odporný – kto niečomu odporuje,
protichodný
odrazný – náhly, súčasný
odriekať sa – vzdať sa, zriecť sa, odoprieť si
odvislosť – závislosť
odvrhnutý – opustený, zanechaný, zavrhnutý
ohlasovať sa – je počuť
ochladať – ustávať, prestať
okres – oblasť, okruh, kruh
opierať sa – vzpierať sa
opovrženosť – opovrhnutie
opustenosť – spustnutosť
odriecť sa, odriekať sa – zriecť sa, vzdať sa,
odoprieť si
osoblivosť – sebeckosť, náročnosť,
osobovanie si niečoho
osoblivý – ten, čo si niečo osobuje, sebecký
osobníčkarstvo – protekcionárstvo
osvedomenie – sebauvedomenie
osvedomiť – uvedomiť si, ozrejmiť si
osvedomiť sa – uvedomiť si seba samého
oškliviť si – stavať sa k niečomu s odporom
otočený – obklopený, obklúčený
otočiť – obklúčiť, obklopiť
otužiť – utužiť, upevniť
ozorný – obrovský, obrovitý, veľkosťou
pripomínajúci obra

Štúrova slovná zásoba

(Slová, ktoré môžu byť dnešnému čitateľovi nezrozumiteľné alebo medzičasom zmenili význam)

rozsúdny – rozvážny
rozsypanec – troska
rozumovať, rozumkovať – mudrovať
rozvažitý – rozvážny
rozvitok – rozvoj
rôznica – spor, nehoda, nedorozumenie
rukodelníctvo – manuálna práca
rukovodstvo – návod, príručka

S

samocit – sebavedomie
samolubec, sebelubec – ten, čo ľúbi sám seba
samotvorný – samostatne niečo tvoriaci, tvorivý, činorodý
sebacit – precitovanie vlastných zážitkov a konania
sebevoľnosť – svojvoľnosť
sedalisko – sídlo, sídlisko, aj miesto či mandát na sneme
sedenie – poľnohospodárska usadlosť, grunt
sednica – zasadanie
skárať – potrestať, pokarhať
sklený dom – skleník
skorovoz – železnica
skusný – skúšobný
skusovať – skúšať
skvacnúť – spadnúť, klesnúť
slabúch – slaboch
slepúnstvo – slepota
slušne – zaslúžene, oprávnene
slušný – oprávnený
služobníctvo – poslušnosť, podriadenosť
služobnosť – povinnosť slúžiť
snár – rojko, človek, čo sníva
sniedanie – raňajky
sokorec – vrchol
sporiadať – usporiadať, dať do poriadku, urovnať
sporiadanie – usporiadanie, správa
spôsobný – schopný, spôsobilý
spustošenie – spustnutie, zanedbanie, bieda, mizina
stalitosť – stálosť, skostnatenosť
stenknúť – stenčiť sa, schudnúť, zoštíhliet, chradnúť
strachúň – bojko, strachopud
strannosť – zaujatosť
stranný – neznámy, vedľajší
stredný počet – priemer

stredný vek – stredovek
strjed' – uprostred, doprostred
strmieť – vyčnievať, čniť
strojba – ústrojenstvo
strúhanina – niečo vystružlikané
surma – zhon, zmätok, trma-vrma
súcosť – schopnosť
súdny – rozvážny, kritický, rozvážny
súkromnosť – intimita
svetár – sveták, ľahťikár, materialista
svetárstvo – svetáctvo, svetský alebo aj materialistický svetonázor či pohľad na svet

Š

šanova – sporovlivosť
šepleta – pletka, bezvýznamná vec, haraburda
školár – scholastik
šlak – stopa
špriať – hanobiť, očierňovať
štepnica – záhrada na rozmnožovanie stromov

T

takrečeno – takmer, skoro, bezmála; takpovediac
takrečený – takzvaný
tanúť na mysli – stále o niečom premýšľať
trenie – nehoda
trochár, troškár – chudák, bedár, ale aj malicherný a úzkoprsý človek
trochárstvo, troškárstvo – hospodárenie v malom, nedostatok veľkorysosti, úzkoprsosť

U

úbeh – súťaž, preteky, konkurencia
ubezpečený – chránený, zabezpečený
ubezpečiť – zabezpečiť, chrániť
ubezpečovňa – poisťovňa
úd – člen
úhovor – zmluva, dohoda
úhrnkom – úhrnne, súhrnne, vcelku
umný – rozumný, múdry, zručný, šikovný
upadlý, upadnutý – zanedbaný, spustnutý
upamätať sa – spamätať sa
upamätovať – upozorniť
úpieť – prežívať utrpenie, znášať ho, trpieť

Štúrova slovná zásoba

(Slová, ktoré môžu byť dnešnému čitateľovi nezrozumiteľné alebo medzičasom zmenili význam)

úrek – urieknutie pohľadom, uhranutie, údel
úsilný – usilovný
usilovne – snahy, snaženia
ustávanie – námaha, usilovnosť
úšklaba – posmeškar, nactiutráč
ušťastliviť sa – postarať sa o vlastné šťastie
utlačenie – obmedzenie
utúlený – skrčený, schúlený, zhrbený,
učupený
útvor – výtvor
uťahovanosť, uťahúvavosť – utiahnutosť
uznalosť – uznanie
úverok – úver, pôžička

V

vážnosť – úcta
vedomec – učenec
vidovisko – pohľad, výhľad
vládnuť – vlastniť, ovládať
vlastnosť – vlastníctvo, majetok
vnútornosť – vnútro, duchovná stránka
človeka
vojník – bojovník
volenec – vyvolenec
všetešiť – vystrájať
vtekať – podieľať sa, mať vplyv v niečom,
zasahovať, zúčastňovať sa
vtok – účasť, vplyv, podiel
vybujnenosť – prílišné rozšírenie
vybujnieť – príliš sa rozšíriť, rozmáhať,
prerásť, premnožiť sa
vydobudnúť – nadobudnúť, získať
vydržať – zabezpečiť, vyživiť
vyhovárka – výhovorka
vychovanec – žiak, odchovanec
vyjaviť – vysloviť; prezradiť
vymyslenina – výmysel
vynášať – vyvyšovať, povyšovať, veľmi
chváliť
vyopatrovať – poskytnúť opateru,
doopatrovať, užiť
vypadnúť – vyjaviť sa, dopadnúť, ukázať sa,
zodpovedať
výpuk – výbuch, prelom
výrastok – výhonok
vyskusovať – vyskúšať, vyskúšať si
vyslovovateľ – prejav
výslužnosť – úslužnosť
vystať – neuskutočniť sa, odpadnúť, nebyť
prítomný, chýbať

výstrky – vyhnanstvá, vzdialené, odlahlé
usadlosti
výstupok – neprístojnnosť, nešvár, neduh,
výstrelok, extrém
vyšlakovať – vypátrať, vystopovať
vytekať – vyplývať
výtok – následok
vytvárať – vylučovať
vytvoriť – vylúčiť
vyznačenie – vyznamenanie
vyznačiť sa – vyznamenáť sa, vyniknúť
vyživiť sa – užiť sa
vyživenie – živobytie
vziať do pováženia – vziať do úvahy,
premyslieť
vziať hore – všimnúť si, všímať si, nechať na
seba pôsobiť

Z

zadosturobenie – zadostučinenie
zadosturobiť – urobiť zadosť, uspokojiť,
vyhovieť, nasýtiť
zádraplivec – ten, kto vyhľadáva zádrapku
zadržať – zachovať
zadumenie – záдумčivosť, melanchólia
zahrúžiť – ponoriť, vnoriť, pohrúžiť
záhubný – ničivý
záležať – spočívať v niečom, mať podstatu v
niečom, skladať sa, pozostávať
zalipnúť – pripútať sa k niečomu, primknúť
sa, prilepiť sa
zanechaný – vystavený niečomu
zanechať – prenechať, vystaviť niečomu
zaneprázdňovať – zamestnávať
zapierať sa – zadrapiť sa do niečoho
zaprieť sa – odoprieť si, premôcť sa
zapustený, zapustlý – zanedbaný, spustnutý
zaraz – hneď
zárod – zárodok
zatarasenosť – uzavretosť
zatarasený – uzavretý
zatrímať – udržať, zadržať
zatrímováť – zadržiavať
zaujať – zabrať, obsadiť, zasiahnúť
zaujať sa – ujať sa, chopiť sa, zasadiť sa
závada – prekážka
zavierať – vyvodiť záver, odvodiť, usúdiť
závrativý – vyvolávajúci závrät
zdurný – drsný, hrubý, zlostný
znamenitosť – významná vec

Štúrova slovná zásoba

(Slová, ktoré môžu byť dnešnému čitateľovi nezrozumiteľné alebo medzičasom zmenili význam)

známosť – vedomosť

znosný – znesiteľný

zriadenosť – usporiadanosť

zrovnávať sa – zhodovať sa

zvadlivosť – hašterivosť, škriepnosť

zvedochtivý – dychtiaci po vede,

zveľatok (zveľadok) – zveľadenie,

zošľachtenie, obohatenie, rozmnoženie

zveličovať sa – zväčšovať sa

Ž

žalosť – žiaľ, bolesť, smútok

žiadosť – žiadostivosť